

Hrotsvitha z Gandersheimu

DULCITIUS

aneb Martyrium svatých panen Agapes, Chiony a Ireny, které pod rouškou noci tajně místokrál Dulcitus navštívil a ukojit se chtěl v jejich náručí, avšak jakmile k nim do příbytku vstoupil, rozum od něho odstoupil a on namísto panen hrnce a pánve k sobě tiskl a vroucně celoval, až obličej si i celý oděv ukrutně sazemi zamazal. Protož bylo kázáno knížeti Sisinniovi útrpným právem panny potrestat a kníže ten, též mocí podivnou ošálen, rozkázal Agapes s Chionou v ohni upálit a Irenu šípem života zbavit.

Přeložil J. Šmatlák

I.

(Dioklecián, Agapes, Chiona, Irena, Dulcitius, vojáci)

DIOKLECIÁN

Věhlas urozeného původu a jas vašeho původu vyžadují, aby s předními šlechtici panovníkova dvora manželský zákon spojil vás. K tomu vydáme příkaz, jestliže Krista zavrhnete a našim bohům žertvy přinesete.

AGAPES

Zanech těchto starostí a neobtěžuj tě příprava našich manželství. Takové věci není, již bychom mohly být přinuceny jméno, které vyznáváme, zapřít a panenskou ctnost porušit.

DIOKLECIÁN

Co si žádá pošetilost, která vás ovládá?

AGAPES

Jaké pošetilsti znamená spatřuješ v našem konání?

DIOKLECIÁN

Očividně zjevné znamení a velké.

AGAPES

V čem?

DIOKLECIÁN

V tom, že po předcích zděděnou víru jste zanecha-

chaly a škodlivé novotě křesťanské pověry se oddaly.

AGAPES

Nerozvážně činíš, když stav boha všemohoucího haníš. Nebezpečí přivedíš...

DIOKLECIÁN

Komu?

AGAPES

... sobě i zemi, kterou spravuješ.

DIOKLECIÁN

Ona ztratila rozum. Pryč s ní!

CHIONA

Má sestra rozum neztratila, avšak tvou zpodíllost spravedlivě kárá.

DIOKLECIÁN

Tahle blábolí ještě víc. Ať stejně tak zmizí z mých očí pryč a třetí nechť mluví.

IRENA

I třetí se ti postaví a poslušnost vypoví.

DIOKLECIÁN

Ireno, ač jsi věkem mladší, ukaž, žeš moudřejší.

IRENA

Ó prosím, ukaž jen jakým způsobem!

DIOKLECIÁN

Skloň před bohy šíji svou a sestram buď příkladnou nápravou, ať si svobodu odnesou.

IRENA

Modlám nechť se uklánějí, kdož hněv boha hromovládného přivolat si chtějí. Já však nezhanobím královsky posvěcenou hlavu a kvůli modlám nepokleknu.

DIOKLECIÁN

Uctívání bohů není hanebnost, ale kromobyčejná ctnost.

IRENA

A která hanebnost je potupnější, která potupa ještě větší, než když uctíván je otrok jako pán?

DIOKLECIÁN

Neradím ti přece otroky uctívat, ale vladařům a jejich bohům úctu vzdát.

IRENA

Copak není pro všechny otrokem, kdo za patřičný peníz je od kumštýře zhotoven?

DIOKLECIÁN

Její chvastům a troufalostem je třeba konec uči-

nit a to trestem.

IRENA

To přejeme si, po tom toužíme, ať pro lásku Kristovu muka zkoušíme.

DIOKLECIÁN

Nechť ty ženy vzdorující a naší vůli se protivící jsou do želez uvrženy a v temném vězení stráženy, než budou od místokrále Dulcitia výsledku podrobeny.

II.

DULCITIUS

Předvedte, vojáci, předvedte ty, které ve vězení držíte.

VOJÁCI

Zde jsou, které jsi kázal zavolat.

DULCITIUS

U sta hromů, jak jsou krásné ty děvenky, jak sličné a jak výtečné.

VOJÁCI

To je krása dokonalá.

DULCITIUS

Jejich zjev mne naskrz zajal.

VOJÁCI

Kdo by se uvěřit zdráhal.

DULCITIUS

Prahnou po tom, aby přijaly mé lásky cit.

VOJÁCI

Nevěříme, že se ti to může podařit.

DULCITIUS

A pročpak ne?

VOJÁCI

Protože jsou ve víře neochvějné.

DULCITIUS

A co kdybych je lichotkami obměkčil?

VOJÁCI

Těmi pohrdají.

DULCITIUS

A co kdybych je mučením postrašil?

VOJÁCI

Tomu se vysmějí.

DULCITIUS

Co tedy dělat, co si počít?

VOJÁCI

To musíš dobře zvážit.

DULCITIUS

Nuž tedy dejte je pod závory, v čeledníku do komory, tam co v předsíni je uloženo nádobí pro služebnictvo.

VOJÁCI

Jak? Proč zrovna tam?

DULCITIUS

Protože navštěvovat je co nejčastěji v plánu mám.

VOJÁCI

Jak poroučíš.

III.

DULCITIUS

Copak zajatkyně činí v tuto hodinu noční?

VOJÁCI

Pějí zbožné písně.

DULCITIUS

Tak přistupme blíže.

VOJÁCI

A zdáli již uslyšíme hlasů zvuky jasné.

DULCITIUS

Vy s lucernami venku bděte přísně, avšak já sem vejdu a v jejich náručí ukojím svou touhu.

VOJÁCI

Vejdi, my zůstaneme na stráži.

IV.

AGAPES

Co to šramotí přede dveřmi?

IRENA

Zlopověstný Dulcitus. Vchází již.

CHIONA

Bůh nás ochráníž!

AGAPES

Amen.

CHIONA

Co má znamenat ten rachot hrnků, pánví a rendlíků?

IRENA

Hned to zjistím. Ach přistupte prosím a štěrbinou pohleďte.

AGAPES

Co se děje?

IRENA

Hleďte, jak blázen ten minul se rozumem a myslí
xi, že užívá si v náručí našem.

AGAPES

Co činí?

IRENA

Nyní hrnce laská na svém klíně, teď zase objímá
pánve a rendlíky a nešetří přitom sladkými po-
libky.

CHIONA

To je k smíchu.

IRENA

Pravda, neboť jeho tvář, šat i ruce tuze pokrý-
vá černá špina a saze, které na hrncích ulpěly,
mu podobu mouřenína daly.

AGAPES

Tak má to být, aby změnou těla dokázal, že
démon jeho duši osedlal.

IRENA

Hle, odchází. Nuž pozor dávejme, až vyjde, co
vojáci udělají, kteří před dveřmi vyčkávají.

V.

VOJÁCI

Kdo vychází tu. Démon hle. Či sám ďábel spíše.
Utečme!

DULCITIUS

Vojáci, kam prcháte? Stůjte přece, počkejte! Na
cestu si posviťte a do ložnice dovedte.

VOJÁCI

Má hlas pána našeho, vzezření však ďáblové. Ne-
stůjme a pospěšme, před strašidlem spasme se.

DULCITIUS

Do paláce půjdu a knížatům oznámím, jakou pohanu
snášet musím.

VI.

DULCITIUS

Fortnýři, uveďte mne do paláce panovníka, mám pro
něho zprávu, která se ho týká.

VRÁTNÍ

Co chce tato obluda ohavná a zlořečená, do špina-
vých cárů oblečená? Pěstmi ji bijme a ze schodů
shoďme, ať ji už nikdy víc sem přijít nenapadne.

DULCITIUS

Ach běda, přeběda, co se to stalo? Což vám mé ša-
ty nejsou dost skvělé, co nepěkného vidíte na mém

těle. Kdokoli mne upozoruje, jako hroznou obloudou mnou opovrhne. Ke své ženě půjdu sám a co stalo se, od ní vypátrám. Hle, tu ona s rozpuštěnými vlasy vychází a celý dům jí v pláči provází.

VII.

MANŽELKA
DULCITIOVA

Ach běda, přeběda, Dulcitie, pane můj. Kdes zanechal rozum? Vždyť jsi k smíchu křesťanům.

DULCITIUS

Nyní je mi jasné již, že podlehl jsem jejich zlým kejkům.

MANŽELKA

To mne velmi rozrušilo a obzvláště smutkem naplnilo, že nevěděls, co se s tebou dělo.

DULCITIUS

Nařizuji, aby ty prostopášné ženy byly předvedeny, z oděvů veřejně vysvlečeny a zostuzeny, aby teď ony na svém těle pocítily, že i naše žerty dosti mají síly.

VIII.

VOJÁCI

Zbytečně se potíme, nadarmo se hmoždíme; čím dál úže lpí šat na panenských tělech jako kůže

a místokrál, který rozkázal panny obnažit, sedí si a usnul, ba spokojeně chrápe a nelze ho probudit. K císaři půjdeme a zpravu, co děje se tu, mu podáme.

IX.

DIOKLECIÁN

Jímá mne velký žal, když slyším, že Dulcitus místokrál se terčem posměchu, výtek a pomluv stal. Aby se však ty ženštiny sprostné před našimi bohy beztretně nevypínaly a s těmi, kdož ctí je, si nezahrávaly, knížeti Sisinniovi chci rozkaz dát, aby ty ženy dal patřičně potrestat.

X.

SISINNIUS

Vojáci, kde jsou ty sprostné ženy, které mají být útrpně zkoušeny?

VOJÁCI

V žaláři jsou zajaté.

SISINNIUS

Irenu nechte, ty další předvedte.

VOJÁCI

Proč jednu vyjímáš?

SISINNIUS

Její mládí chci ušetřit. Snad se pak dá lépe přesvědčit, jestliže sestry jí nepřijdou na oči.

VOJÁCI

Ano.

XI.

VOJÁCI

Zde jsou, jak jsi rozkázal.

SISINNIUS

Agapes a Chiono, poslyšte, co vám chci poradit.

AGAPES

Jestliže budeme chtít.

SISINNIUS

Přineste bohům oběti.

AGAPES

Pravému a věčnému otcovi a jeho stejně věčnému synovi a duchu svatému bez ustání přinášíme oběť díkůvzdání.

SISINNIUS

Toto vám neradím, ale nebezpečí odvracím.

AGAPES

To nesvedeš odvrátit a my nikdy nebudeme démonům nosit oběti.

SISINNIUS

Oblomte své srdce a bohům obětujte. Čeká vás

kat, když to neučiníte, a zkrátí vás potom na životě. Tak rozkázal náš mocný pán, císař Dioklecián.

CHIONA

To patří se, abys o naší smrti poslouchal rozkazy tvého panovníka, ovšem jak víš, naši myslí se jeho nařízení nedotýká; pakli bys však pro ohled měl odklad způsobit, spravedlivé je, abys byl ty zabit.

SISINNIUS

Nemeškejte, vojáci, a pospěšte, ty rouhačky chopte kvapně a zaživa je uvrzte do ohně.

VOJÁCI

Postavme hranici bez meškání, hodme je do ohňové tlamy, skončeme to potupné rouhání.

AGAPES

Ó pane, je ve tvé moci vznešené, aby oheň poslechl tě a zapomněl sílu plamene. Však odklad nás kruší, a proto tě prosíme, uvolni pouta našich duší, abychom nad vyhaslými těly s tebou v nebi zaplesaly.

VOJÁCI

Ó nový zázrak přeúžasný. Hleď, duše opustily těla, a ta bez stop úhony zůstávají celá, síla ohně nespálila ani vlasy, šaty, tím méně těla.

SISINNIUS

Nyní přiveďte Irenu.

XII.

VOJÁCI

Hle, je tu.

SISINNIUS

Ze smrti svých sester si, Ireno, vezmi příklad.
Což nemáš strach, že je budeš následovat?

IRENA

Přeji si cestou svých sester se dát a smrtí si
zasloužit, abych se s nimi mohla věčně radovat.

SISINNIUS

Ustup, vyslyš, co ti radím.

IRENA

Neustoupím tomu, kdo mi radí zločin.

SISINNIUS

Když neustoupíš, nedopřeji ti, abys zemřela
rychlou smrtí, a den ze dne ji oddám a novými
mukami prodloužím.

IRENA

Oč krutěji budu mučena, o to slavněji budu po-
vznesena.

SISINNIUS

Nebojíš se mučení? Tak něco jiného tvůj názor
promění.

IRENA

Ať mne podrobíš jakýmkoliv strastem, vyvážnu,
neb posílím se Kristem.

SISINNIUS

Nechám tě odvést do domu veřejného a tvé tělo
tam bude zhanobeno.

IRENA

Lépe když tělo je poskvrněno bezprávím všeho dru-
hu, než aby má duše dělala modlám sluhu.

SISINNIUS

Až k nevěstkám budeš přidružená a tak budeš zne-
uctěna, nebude tě více zdobit koruna panenského
jména.

IRENA

Trest postihne smyslnost, však mne korunou okráš-
lí donucení. Když duch nejeví souhlasnou horli-
vost, takový za viníka pokládán není.

SISINNIUS

Nadarmo jsem ji šetřil a litoval jejího mládí.

VOJÁCI

To jsme předvíдали. Ničím se nedá pohnout

k uctívání bohů, strach nikdy nezlomí její od-
vahu.

SISINNIUS

Nebudu ji tedy déle šetřit.

VOJÁCI

Tak je správně.

SISINNIUS

Nuž chopte se jí bez lítosti, do nevěstince od-
veďte s veškerou tvrdostí a nedbejte její po-
čestnosti.

IRENA

To se jim nepodaří.

SISINNIUS

A kdo by jim v tom mohl překážet?

IRENA

Ten, kdo svou prozřetelností řídí svět.

SISINNIUS

Tedy to zkusíme.

IRENA

A jak jen libo; pospěšte.

SISINNIUS

Vojáci, nijak se nenechte zastrašit té ženy na-
ctiutrháním.

VOJÁCI

My se nebojíme a k vykonání tvých rozkazů nás
dychtivost pohání.

XIII.

SISINNIUS

Kdo jsou ti lidé, co se k nám blíží zdáli? Podo-
bají se vojákům, co Irenu si vzali. Však jsou to
oni. Proč nazpět tolik spěcháte? Kam ženete se,
že po dechu lapáte?

VOJÁCI

Hledáme tebe, pane.

SISINNIUS

Kde je? Podejte zprávu o Ireně!

VOJÁCI

Je na vršku hory.

SISINNIUS

Které hory?

VOJÁCI

Té nejbližší, je to jen kousek cesty.

SISINNIUS

Ó tupci, ó hlupáci, což máte v hlavě piliny či klesti?

VOJÁCI

Proč zlořečíš nám? Proč mračíš se a vyhrožuješ zlými slovy?

SISINNIUS

Kéž zkáže propadnete, o to prosím bohy.

VOJÁCI

Čím jsme se ti zprotivili, co jsme zlého učinili, které rozkazy jsme nesplnili?

SISINNIUS

Což nerozkázal jsem tu odbojnici na místo hanby dopravit?

VOJÁCI

Rozkázal. My snažili se tvoje přání vyplnit, však znenáhla za námi přikvačili dva mladíci neznámí a tak pravili, žes poslal je, aby Irenu s sebou na vršek vzali.

SISINNIUS

O tom nic nevím.

VOJÁCI

To vidíme.

SISINNIUS

Jak vypadali?

VOJÁCI

Šat nádherný měli a důstojným zjevem se skvěli.

SISINNIUS

A šli jste za nimi?

VOJÁCI

Ano, my jsme je sledovali.

SISINNIUS

A co učinili?

VOJÁCI

K Ireně si stoupli bokem vlevo i vpravo a nám kázali k tobě jít se zprávou.

SISINNIUS

Nezbývá, než abych koně sedlal a na cestu se vydal zjistit více o mladících oněch, kteří ztropili si z nás tak nevázaný posměch.

VOJÁCI

My s tebou pospíšíme.

SISINNIUS

Ha, nevím co činit. Jsem vydán všanc křesťanským kejklům. Hle, chodím vůkol hory kolem a cesta

mne svede stejným směrem, výstup stále nenacházím a zpáteční cestu ztrácím.

VOJÁCI

Divnými způsoby nás někdo za nos vodí a z přílišné námahy se nám již ztěžka chodí. Sebe i nás uvrhneš v záhubu, necháš-li déle žít tu šílenou osobu.

SISINNIUS

Každý, kdo patříš k mé družině, odvážně napni kuši, vystřel šíp a zahub té zločinné ženy duši.

VOJÁCI

Tak má být.

IRENA

Styď se, nešťastníku, styď se, Sisinnie, že mládí nedospělé dívky beze zbraně neubiješ, a hanbí se nad svou potupnou porážkou.

SISINNIUS

Lehce já unesu každou potupu i těžkou, jistotu však mám, že tvá smrt čeká opodál.

IRENA

To je pro mne převeliká radost, tebe však čeká pouze žalost, neboť trestán budeš v pekle pro krutost povahy zlé. Já však obdržím mučednickou palmu a panenství korunu a do příbytku nebeského krále vejdu věčného. Jemu všechna čest a sláva navěky věkův se vzdává.

Hrotsvitha z Gandersheimu

VZKŘÍŠENÍ DRUSIANY A KALIMACHA

On ji ne pouze živou, ale též smutkem a hanbou z nedovolené lásky v Pánu zesnulou víc než spravedlivo miloval; nato pak uštknutím hadím ale zahynul, avšak modlitbami svatého Jana apoštola zároveň s Drusianou byl vzkříšen a v Kristu se znovu narodil.

Přeložila Libuše Zušáková